

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ք

Լ Է Ո Ր Ա Ր Տ Ի

ԵՐԳ ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ

Կ Ա Մ

ՄԱՐԻԿԱՑԻՆ ԱԶԳԻ ՆԱԽԱՍԿԻՋՆԵՐՈՒՆ

Ըզձեզ ալ, ո՛վ դուք մարդկային սերունդին
Հըռչակաւոր հայրեր, պիտի ցաւագին
Որդիներուն երգն հըռչակէ դովնասով.
Ձեզ՝ որ էիք շատ աւելի սիրելի
Աստըղներու յաւեժական շարժիչին,
Ու մենէ շատ աւելի քիչ ողբալի՝
Ծընաք լոյսին մէջ կենսատու: Չուստական
Մահկանացուին անբուժելի տագնապներ,
Ծնանել լացի, ու թիթեղական լոյսէն շատ
Աւելի քաղցր օրհասական ժամն յետին,
Ու գերեզմանը խաւարուտ Վիճակիլ՝
Գութը չէ: ո՛չ ալ երկընքի արգարակ
Օրէնքն է սուրբ՝ որ հրամայեց: Ու եթէ
Կը դըրուցէ առանգաւէպն հին՝ որ ձեր
Հին յանձնքն էր՝ որ մատնեց զարմը մարդուն
Հիւանդութեանց և աղետից բըռնաւոր
Իշխանութեան, շատ աւելի զարշի
Ուրիշ մեղքերն որդիներուն, խեղ ողբն
Եւ մեծագոյն անմբտութիւնն՝ անարդուած
Ուրիշք մեզ գէմ՝ զինեցին, և զայնակ
Բընութեան աջն արհամարհուած: և այսպէս
Կենդանի բոցը ծանրակիր պըրձաւ. մեզ,
Մորկան ծոցին ծնունդն եղաւ աստիւղ,
Ու բուռն յերկիր հրոսեց Գըծօխն յուսահատ:
Դա՛ն նախ արքին, ու թաւալուն գունահորուն
Միբանքերին ջահերու ժլոյն, ու զաշտաց
Սերունդը նոր, ո՛վ մարդկային ընտանեաց
Հին առաջնորդ և հայր, ու դուն նորաթիթիթ
Մարդերուն մէջ թափառուտ սիւքն աշեցիր.
Երբ զահալէժ ալպեան կուսկը՝ անուր
Շառաշխունով կը զարնուէր ժայլոներուն
Եւ ամայի կովիտներուն, քաղմածիտը
Փաղաքներու և հոյանուն ազգերու
Ձուճրթ, ապաղայ կայաններուն երբ վըրան,
Խաղաղութիւն մը կը տիրէր անձնութիւն.
Եւ անարօր բլուրներէն լուս ու միայն
Կենլէր փեքսն հրատապ ճահանչն, և ոսկի

Լուսնակն: Ո՛հ, քեզ՝ երկիր ամայ՝ երանի,
Անդէտ մեզքի ուղեհաւոր գէպքերու:
Ո՛հ, որքանի՜ ուսապանքներ քու ցեղիդ,
Հայր վատարախտ, և ինչպիսի՜ դժժնդակ
Արկածներու տողանի շաք մ'անըսպաւ
Եւ պատրաստին Հրամանք: Ահա արինով
Ու եղբայրական խողխողումով կը պըղծէ
Կը շաղախէ մուկնախառն նոր կըտղուց
Գաշտին ամուլ, ուստուածային սիւքն եթէր
Կը ոտրի ժամն, ժըպիթի թիւերը մահուան:
Երբ, տատան եղբայրասպանն, անապատ
Հստուներներն և կովերուն մուրցքն՝
Ծածկըւած խոքն անտառներուն՝ փախելով,
Կը կանգնէ նախ՝ քաղաքներու տանիքներ,
Արքայութիւն և աուն ծիրիչ կողերու.
Ու նախ զըլլուծն յուսահատ խօթ ու թասուն,
Մերձեցնելով մահացուններն աշացու
Կը հաւաքէ հասարակաց յարկի տակ.
Որով մերձեց ձեռքն ամպարիշտ կոր արօրն,
Ու զաշտային քըրտիքն անարգ դատուեցաւ.
Անդործութիւն զբաւեց սեմերն ոճրազոր.
Բնածին կարողն հեղզ մարմնոց մէջ ըլլանեցաւ.
Թըմբեցուց թիւղ պըղծեցութիւնը մըլաքերն,
Ու ստըղծութիւնն՝ յետին զըմրաջ՝ մարդկային
Կենանքը վատ՝ ճապուններուն ընդունեց:
Ու կ'ապառես դուն երկնային պառիթէն,
Եւ ամպածրար կատարներուն վրայ անընդ
Ծովածաւալ կուսակն սերմից ապիրատ,
Ո՛վ դու որուն նախ աղանին ձիւնաթայր,
Միւս թայրէն ու լողացող լեռներէն
Բերաւ յուսոյ նոր նորոգուած նըշտակ,
Եւ նաւաքի ու մանաւմուտ արեգակն
Ելլելով դուրս հին ամպերէն՝ նըկարեց
Միանալով չըքնաղ բեւեռն աղջամուղջ՝
Վերընտացաւ մարդը երկրի կը դառնայ,
Կը նորոգէ ցանկութիւններն իր անգութ,
Եւ քրէքրու ջանքերն, ուսանոց արբանեակ

Աղէտքներն: Ա՛յ սեղանագէրն կը ծաղրէ
Պատեող ծովուն պետութիւններն անմատոյց,
Եւ նորանոր փփրու, նոր ատղերու
Կ'ուսուցանէ թըշուառութիւն և արցունք:
Քնէ՛ արդ, ո՛վ հայր բարեպաշտից, քնէ՛ արդար
Եւ քաջագոր, ու սերունդիդ բողբոջներն
Սպանկան կը խոկայ կուրծքու: Պիտի
Ըսեմ' թ' ինչպէս նըստած՝ լըռիկ ու անըջան՝
Խաղաղ վրանիդ շուքիկը կէս օրուան դէմ,
Հօտիդ սնուցի՛ր ու հանգըրուան՝ անուշակ
Ափերուն քով, քեզ երջանիկ գործեցին
Կըպտեալ դէմքն եթերային՝ երկնային
Ճամբորդներու: և ինչպէս, ո՛վ իմաստուն
Ռեբեկայի որդի,՝ ինչուան դէմ՝ Ըլքեզ՝
Ջըրօրին քովը գեղկական, ու զուարթ
Ջրօսանքներով, հովիւներով աւալըցուն
Քաղցրիկ հովտին մէջ՝ Արամեան՝ խոցեց սէր՝
Ձըքնաղազեղ լաքանուհւոյն: անշարժ սէր՝
Որ զինքն երկար աքսորներու և երկակ
Տաղանպներու և տաւայտանքի միտեցուց,
Եւ ստըրիօրէն ծառայութեան զարդ բեռան
Գծաբակած՝ լըծեց հողին քաջարի:
Եղաւ ստուգիւ, եղաւ (և սին պատրանքով
Ու ստուերով շնն արանքը երգն աւանան
Եւ համբաւին զըրօյն սմբո՛ւր ծարաւ)
Եղաւ բարձ՝ ատեն մը մեր արինայն,
Եւ հանելի, սերուն՝ թըշուառ այս երկիրն,

Ու վաղանցիկ մեր դարն՝ ոսկի սահնաւ:
Ու թէ կուսկը ջիւղ կաթի կ'ոռոզէր
Մայրենական ժայռերու կողմ, և ոչ ալ
Կը մակաղէր խառն վազրին հետ ոչխարն,
Եւ կամ հովիւը խաղալով կը տանէր
Գայլերն աղբուր: բայց անգետ իր հակտի գրին
Եւ վըշտերուն կ'ապրէր սերունդը մարդուն
Ջըրծ հողերէ, շնորհիւ անուշ պատրանքին՝
Ձըգուած զանխուլ օրէնքներուն վրայ բնութեան
Եւ երկընքին, շնորհիւ դառող զրօյններու
Եւ նախնի նուրբ քողին: և մեր յուսով գոհ
Նշաւան հանգարտ նաւահանգիստը հասաւ:
Գալիֆոնեան լայն անտառաց մէջ այսպէս
Կը ծերի ցեղ մ'երջանիկ, հոգը տըզօղն
Չի կըրծեր կուրծքն անոր, ժուլի՛ր երբ ու մից
Չի մաշնցներ մարմինն անոր, կերակուր
Կը հոյթայթէ անտառը, փապը ժայռին՝
Բնակարան, ջուր՝ ջրաբրի հովիւը: ասնկարծ
Անակընկալ կը հասնի սեւ մահուան օրն:
Եղեցնալիւր յանգընութեան դէմ մեր՝ ո՛վ
Ըզգօն բնութեան պետութիւններ անպաշտպան:
Մոլոցքը մեր անպարտելի կը բանայ
Ափերն, այլերն, ու հանգարտիկ անտառներն:
Կըրծուած մարդոց կ'ուսուցանէ տաղանպներ
Նոր, անծանօթ իղձեր, ու մերի՝ փախուստայ
Եղանակութիւնը կը վանէ ծալքն երկրի:
Հ. Ա. ՂԱԳԻՅԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿԵԱՅ ՀԱՅՈՑ ՏԻՐԱՄՈՐ ԹԱԼԿԱՑՄԱՆԸ ՆՈՒՐԻՐԵԱՆ

ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՄԱՅՐ ԶԱԽԱԳԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ Ի ՍՈՒՐԻ ԵՐՈՒՍԱԿԷՄ

Թամին 1895, երբ տողերուս գրողը
բաղդ կ'ունենար՝ հանգուցեալ Վ. Հ. Մա-
նուէլ Վ. Գալունայ ընկերակցութեամբ՝
սուրբ երկրի տնօրինական տեղերուն այ-
ցելել, սիրալիւր հիւրընկալութիւն կը զըտ-
նէր կաթող. Առաջնորդ Յովնակիմ Մ. Վ.
Թովմայեանէն իր իսկ ձեռքով յօրինած
նորակաւոյց Առաջնորդարանին մէջ. հիւր-
ընկալութիւն մը՝ որ որչափ պարզ էր և
համեստ, այնչափ եւս խոր տպաւորութիւն
և քաղցր յիշատակներ թողուց հեռաւոր
հիւրերուս վրայ: Ուխտաւորաց նուէրներով
ու նկարուք զարդարուած քառակուսի մա-
տուռ մը կար այն ժամանակ, որ առժա-
մանակեայ կերպով աստուածային պաշտա-

մունքը կատարելու համար յարգարուած
էր. իսկ բուն սրբատեղւոյն վրայ հիմնաւ-
կուած տաճարին որմերը — հազիւ թէ մէկ
մէտր հիմէն վեր բարձրացած՝ կը մնային
կիսականջուն — չըսեմ թէ բոլորովին եւ-
րեւե՛ ձգուած — և կը սպասէին կարծես
թէ՛ իրենց խնամուտ և փութաջան հիմնաւ-
կողին հետ՝ բարեբարաց օգնութեանն եւս՝
ի կատար համեմու համար: Յատակէն
աստիճանաւոր անցքով մը եկեղեցւոյն հետ
հաղորդուող ստորերկրեայ մատուռին, որ
Տիրամօր Թալկացման հինաւորաց՝ բայց
նորագիւտ տեղին կը ներկայացնէ, արտա-
շարժ և ուշագրաւ յիշատակներով, այն
ժամանակէն ի վեր միակն էր՝ որ կու գար